

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

10 Vtrum in ratione superiori possit esse peccatum veniale circa proprium
obiectum, id est secundum q[uod] inspicit rationes æternas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

temptu. sed hoc non uidetur esse sine contemptu, quod aliquis ex deliberatione peccet etiam uenialiter. cum ergo consensus rationis superioris semper sit cum deliberatione legis diuinae, uidetur quod non possit esse sine peccato mortali propter contemptum diuinae legis.

Art. 7. huius
z. ff.

SED CONTRA. Consensus in actum peccati pertinet ad rationem superiorem, ut supra dictum est: * sed consensus in actum peccati uenialis est peccatum ueniale. ergo in superiori ratione potest esse peccatum ueniale.

Cap. 9. in ff.
com. 3.

RESPON. Dicendum, quod sicut Aug. dicit in 12. de Trin. * Ratio superior inhaeret rationibus aeternis conspiciendis, aut consulendis. Conspiciendis quidem, in quod earum ueritatem speculatur. Consulendis autem, in quod per rationes aeternas de alijs iudicat & ordinat; ad quod pertinet, quod deliberando per rationes aeternas consentit in aliquem actum, uel dissentit ab eo. Contingit autem quod inordinatio actus, in quem consentit, non contrariatur rationibus aeternis, quia non est cum auersione a fine ultimo, sicut contrariatur actus peccati mortalis: sed est praeter eas, sicut actus peccati uenialis. unde quando ratio superior in actu peccati uenialis consentit, non auertitur a rationibus aeternis; unde non peccat mortaliter, sed uenialiter. Et per hoc patet responsio ad primum.

D. 401.

AD SECUNDUM dicendum, quod duplex est infirmitas cordis, una, quae est in ipsa substantia cordis, & immutat naturalem complexionem ipsius, & talis infirmitas semper est mortalis. Alia est autem infirmitas cordis specialis quam inordinationem uel motus eius, uel alicuius eorum quae circumstant cor. & talis infirmitas non semper est mortalis. Et similiter in ratione superiori semper est peccatum mortale, quando tollitur totaliter ipsa ordinatio rationis superioris ad proprium obiectum, quod est rationis aeternae; sed quando est inordinatio circa hoc, non est peccatum mortale, sed ueniale.

AD TERTIUM dicendum, quod deliberatio consensus in peccatum, non semper pertinet ad contemptum legis diuinae: sed solum quando peccatum legi diuinae contrariatur.

ARTICVLVS X.

Super Quaestionis
74. articulum nonum & decimum.

Utrum in ratione superiori possit esse peccatum ueniale secundum seipsam.

2. q. 24. q. 3.
ar. 5. & uer.
q. 16. arti. 5.
& mal. arti.
1. ad 12.
17. & arti. 3.
ad 17. & arti. 5.

N arti. nono & decimo eiusdem septuagesimae quartae quae nihil scribendum occurrit: Terminorum enim notitiam habebimus omnia clara sunt. Opus est ut Nouitius lector distinguat ex August. allata in litera, duas operationes superioris rationis, scilicet intuitum, & consultationem, & ad hanc secundam spectat de liberatio & consensus: & secundum hanc dirigit inferiora, & reflectitur super seipsam, & uocatur in litera aliorum consideratio de proprio obiecto, ut attingibili ab eadem. Altius enim consideratur Deus, ut non credimus per deliberationem, quam per subitum motum:

AD DECIMUM sic proceditur. Videtur, quod in superiori ratione non possit esse peccatum ueniale secundum seipsam, id est, secundum quod inspicit rationes aeternas. Actus enim potentiae non inuenitur esse deficiens nisi per hoc, quod inordinate se habet circa suum obiectum: sed obiectum superioris rationis sunt aeternae rationes, a quibus deordinari non est sine peccato mortali. ergo in superiori ratione non potest esse peccatum ueniale secundum seipsam.

¶ 2. Præter. Cum ratio sit uis deliberatiua, actus rationis semper est cum deliberatione: sed omnis inordinatus motus in his quae Dei sunt, si sit cum deliberatione, est peccatum mortale. ergo in ratione superiori secundum seipsam, nunquam est peccatum ueniale.

¶ 3. Præter. Contingit quandoque, quod peccatum ex subreptione, est peccatum ueniale; peccatum autem ex deliberatione est peccatum mortale per hoc, quod ratio deliberans recurrit ad aliquod maius bonum, contra quod homo agens grauius peccat, sicut etiam de actu delectabili inordinato ratio deliberat quod est contra legem Dei, grauius peccat consentiendo, quam si solum considerat et quod est contra uirtutem moralem; sed ratio superior non potest recurrere ad aliquod aliud, quam sit suum obiectum, ergo si motus ex subreptione non sit peccatum mortale, neque etiam deliberatio superueniens facit ipsum esse peccatum mortale, quod patet esse falsum non ergo in ratione superiori secundum seipsam potest esse peccatum ueniale.

SED CONTRA. Motus surreptitius infidelitatis est peccatum ueniale, sed pertinet ad superiorum rationem secundum seipsam. ergo in ratione superiori potest esse peccatum ueniale secundum seipsam.

RESPON. Dicendum, quod ratio superior aliter fertur in suum obiectum, atque aliter in obiecta inferiorum uirium, quae per ipsam diriguntur. In obiecta enim inferiorum uirium non fertur, nisi in quantum de eis consulit rationes aeternas, unde non fertur in ea nisi per modum deliberationis. Deliberatus autem consensus in his quae ex genere suo sunt mortalia, est mortale peccatum. & ideo ratio superior semper mortaliter peccat, si actus inferiorum uirium in quos consentit, sint peccata mortalia. Sed circa proprium obiectum habet duos actus, scilicet simplicem intuitum, & deliberationem, secundum quod est de proprio obiecto consulit rationes aeternas: secundum autem simplicem intuitum potest aliquis inordinatum motum habere circa diuina, puta, si quis patitur subitum infidelitatis motum. Et quia uis infidelitatis secundum suum genus sit peccatum mortale, tamen subitum motus infidelitatis est peccatum ueniale, quia peccatum mortale non est contra legem Dei. Potest autem aliquid horum quae pertinent ad fidem, subitum rationi occurrere sub quadam alia ratione, antequam super hoc consulatur, uel consuli possit ratio aeterna, i. lex Dei, puta cum quis per reactionem mortuorum subito apprehendit in se possibilem secundum naturam, & simul apprehendit remittitur, antequam tempus habeat deliberandi, quod hoc est nobis traditum ut credendum secundum legem diuinam. Si uero post hanc deliberationem motus infidelitatis maneat, est peccatum mortale & ideo circa proprium obiectum, etiam si peccatum mortale ex genere, potest ratio superior peccare uenialiter in subitis motibus, uel est mortaliter peccatum liberatum consensus. In his autem quae pertinent ad inferiores uires, semper peccat mortaliter in his sunt peccata mortalia ex suo genere, non autem in his, quae secundum suum genus sunt uenialia peccata.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod peccatum mortale ex genere, potest tamen esse peccatum ueniale propter imperfectionem actus subiti, ut dictum est. AD 1. dicendum, quod in operatiuis ad rationem, ad quam pertinet deliberatio, pertinet etiam simplex intuitus eorum, ex quibus deliberatio procedit, sicut etiam in speculatiuis ad rationem pertinet & syllogizare, & propositiones formare, & ideo etiam ratio potest habere subitum motum.

Ad III. dicendum, quod una & eadem res potest diuersas consideraciones habere, quarum una est altera altior: sicut Deum esse, potest considerari vel in quantum est cognoscibile ratione humana, vel in quantum traditur reuelatione diuina, quæ est consideratio altior. & ideo quibus obiectum rationis superioris fit quiddam secundum naturam rei altissimum, tamen potest etiam reduci in quandam altio- rem considerationem, & hac ratione, quod in motu subito non erat peccatum mortale, per deliberationem reducentem in altio- rem considerationem fit peccatum mortale, sicut supra expositum est.*

¶ Super questionis 75. articulum primum.

In corpore 1. art. quest. 75. dubium est, quia auctor sub- distinctionis nota de- cit quod malum hie- causam deficientem, vel agentem per acci- dens, an idem intelli- gat per utrumque, an diuersitate si idem, quomodo explanat. & similiter si diuer- sa, quo modo profes- quitur: non enim li- quet.

¶ Ad hoc dicitur, quod auctor conclu- dit illam distinctionem secundum veri- tatem distinctionis. Et intendit, quod pro- pterea cum causa propria mali assigna- tur, aut assignatur cau- sa deficiens, aut assi- gnatur causa per acci- dens: & hoc quia causam efficientem per se habere non potest. Positivam e- nim habere non po- test negationem, quæ per se est causa negationis, non sufficit ad priua- tionem, quia oportet aliquam causam a- liam a negatione po- nere impedientem oppositum habitum ut fiat priuatio. Ve- rum quia causa defi- ciens & causa per ac- cidens sunt idem lu- bjecto, & distincte formaliter in uno se- su, & sunt idem subie- cto, & formaliter in alio sensu, ideo au- thor simul profequi- tur, & omnia expla- nat. Ad cuius cau- dentiam recolere o- portet, quod causa per accidens duplici- ter dicitur, scilicet ac- cidens in causa, & accidens in effectu: & quod uterque modus in propo- sito inuenitur. Vol- untas namque ca- rens directione legis, intendensque aliquod bonum com- mirabile, causat actum peccati per se, & inordinatio- nem per accidens:

QVAESTIO LXXV.

De causis peccatorum in generali, in quatuor articulos diuisa.

¶ **E**INDE considerandum est de causis peccatorum.

Et primo, in generali. Secundo in speciali.

CIRCA primum quaeruntur qua- tuor.

¶ Primo, Vtrum peccatum habeat causam.

¶ Secundo, Vtrum habeat cau- sam interiorē.

¶ Tertio, Vtrum habeat causam exteriorē.

¶ Quarto, Vtrum peccatum sit causa peccati.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum peccatum habeat causam.

¶ **A**D PRIMVM sic proceditur. Vi- detur, quod peccatum non habeat causam. Peccatum enim habet rationem mali, ut dictum est; * sed malum non habet causam, ut Dion. dicit 4. cap. 7. de diuin. no. ergo peccatum non habet causam.

¶ **2** Præterea. Causa est, ad quam de necessitate sequitur aliud: sed quod est ex necessitate, non uide- tur esse peccatum, eo quod omne peccatum est uoluntarium. ergo peccatum non habet causam.

¶ **3** Præterea. Si peccatum habeat causam, aut habet pro causa bonum aut malum, non autem bonum, quia bonum non facit nisi bonum. non enim potest arbor bo- na fructus malos facere, ut dicitur Matthæi septimo. Similiter au- tem nec malum potest esse cau- sa peccati, quia malum poenæ se- quitur ad peccatum, malum au- tem culpæ est idem quod pecca- tum. peccatum igitur non habet causam.

¶ **S**ED CONTRA. Omne quod fit, habet causam, quia ut dicitur Iob. 5. Nil- hil in terra sine causa fit, sed pecca- tum fit, est enim dictum, uel

A factum, uel concupitum contra legem Dei. ergo peccatum habet causam.

¶ **R**ESPON. Dicendum, quod peccatum est quidam actus inordinatus. Ex parte igitur actus potest habere per se causam, sicut & quilibet alius actus: ex parte autem inordinationis habet causam eo modo quo negatio, uel priuatio potest habere cau- sam. Negationis autem alicuius potest duplex causa assignari. Pri- mo quidem defectus causæ affir- mationis, id est, ipsius causæ, nega- tio est causa negationis secun- dum se ipsam. Ad remotionem enim causæ sequitur remotio ef- fectus; sicut obscuritatis causa est absentia solis. Alio modo causa affirmationis ad quam sequitur negatio, est per accidens causa ne- gationis consequentis: sicut ignis causando calorem ex principali intentione, consequenter causat priuationem frigiditatis, quorū primum potest sufficere ad sim- plicem negationem. Sed cum inordinatio peccati, & quodlibet malum non sit simplex negatio, sed priuatio eius, quod quidem natum est, & debet habere, neces- se est quod talis inordinatio ha- beat causam agentem per acci- dens. Quod enim natum est in- esse & debet, nunquam abesset ni- si propter causam aliquam impe- dientem: & secundum hoc con- suevit dici, quod malum, quod in quadam priuatione consistit, ha- bet causam deficientem, uel agen- tem per accidens: omnis autem causa per accidens reducitur ad causam per se. Cum igitur pec- cati ex parte inordinationis ha- beat causam agentem per acci- dens, ex parte autem actus habeat causam agentem per se, sequitur quod inordinatio peccati con- sequatur ex ipsa causa actu. Sic igitur uoluntas carens directione regulæ rationis & legis diuinæ, intendens aliquod bonum com- mutabile, causat actum qui- dem peccati per se, sed inordi- nationem actus per accidens.

¶ **P**ræter intentionem, prouenit enim defectus ordinis in actu ex defectu directionis in uoluntate.

¶ **A**D PRIMVM ergo dicendum, quod peccatum non solum signi- ficat ipsam priuationem boni, quæ est inordinatio; sed signifi- cat actum sub tali priuatione, quæ habet rationem mali, quod qui- dem qualiter habeat causam, dictum est.*

¶ **A**D II. Dicendum, quod si illa diffi- cilia Prima Secunda S. Thomæ.

ita quod defectus or- dinis in actu est ex defectu directionis in uoluntate, ut in litera dicitur: ubi ha- bes primo, quod uoluntas per se causa actus, est causa per accidens ex parte effectus respectu inordinationis, dum causat actum, cui co- iungitur inordina- tio. Habes secun- do, quod uoluntas causando actum & non dando ei ordi- nem illi debitum, est causa deficiens res- pectu inordinationis: deficit enim a dan- do illi debitum ordi- nem, cum tenetur ad hoc. Habes ter- tio, quod quia de- fectus directionis in uoluntate est causa defectus ordinis in actu & non per se, ut dictum est, nisi in ratione negationis. ergo per accidens ex parte causæ; quia est coniunctus uoluntati. Defectus igitur in uoluntate unde uoluntas est causa deficiens, est idem subiecto & for- maliter causæ per accidens ex parte cau- sæ: quia est ipsamet, & est idem subiecto tantum causæ per accidens ex parte ef- fectus tantum: quia est idem subiecto uoluntati, & est uolun- tati esse causam defi- cientem non dando causalitatem, sed de- ficientiam. Hæc est doctrina auctoris & uera & manifestata in litera breuiter.

Sed contra eam as- seruntur multa a Sco. in 2. senten. dist. 35. Verum quia ipse in uno tantum quo ad propositum dis- cordare uidetur, is cæteris omissis, assero illud. Non uult ipse, quod defectus in uoluntate sit actus per accidens accidentalitate ex parte causæ inordinati actus acci- piendo defectum pro- prie, ita quod ex ip- so. & nostra uolunta- te fiat unum per acci- dens, sicut ex homi- ne, & non albo: & u- nam tantum ratione adducit, quia ante pri- mum defectum uoluntatis esset defe- ctus. Sed hoc facili- me soluitur negan- do sequelam, uten- do terminis ut signi- ficant: quia est status

in corp. art. X 4 in

D. 87

In corp. art.